

UDK 792.01:793.3:32:502

DOI 10.51937/Amfiteater-2026-1/130-154

Povzetek

V članku obravnavamo performativno umetniško raziskovanje kot kritično orodje za proučevanje sodobnega Sredozemlja, in sicer z vidika Sardinije; slednjo hkrati razumemo kot geografsko ozemlje in epistemološko polje v dialogu z globalnim jugom. Skozi prizmo nekropolitike, neomaterializma, transkorporealnosti in epistemologije uprizarjanja proučujemo, kako z umetniškimi praksami aktivirati relacijske, afektivne in kritične oblike vednosti na ozemljih, ki nosijo pečat ekstraktivizma, ekološkega nasilja, militarizacije, odseljavanja in izbrisanih zgodovin. Genealoško gledano, se članek začne z delom *Legarsi alla montagna* (Maria Lai); na tej podlagi analizira dela *CAMPOSUD, Parade for the River Tirso* (Andreco), *The Last Lamentation* (Valentina Medda) ter *Attuning to / Resonating with (Sulcis)* (Nicola Di Croce). Navedene študije primerov beremo kot prakse, ki jih zaznamuje odmik od lokacijske specifičnosti (angl. *site specificity* – op. prev.) k oblikam uglašenosti (angl. *attunement* – op. prev.), poslušanja, participacije in intra-akcije z ozemlji, vodami, prikaznimi in več-kot-človeškim. Avtorica trdi, da v Sredozemlju prikazni performans ne reprezentira le nekropolitčnih pokrajin, temveč ustvarja pogoje, v katerih lahko tisti, ki so mrtvi, utišani, nečloveški in kontaminirani, sploh postanejo vidni – s čimer se odpira za to, kar sama imenuje epistemološko razoroževanje.

Ključne besede: epistemologija uprizarjanja, Sredozemlje prikazni, uglašenost, nekropolitika, Maria Lai, transkorporealnost, nekrokoreografije, umetniško raziskovanje

Maria Paola Zedda je študentka doktorskega študija na Univerzi Iuav v Benetkah. Njeno raziskovalno področje je odnos med *nekropolitiko* in plesom, ki ga proučuje skozi pojma *nekrokoreografij* in *transkorporealnosti*. Je soustanoviteljica raziskovalne enote PerLa (Univerza Iuav) pa tudi avtorica in urednica več kritičnih publikacij, med drugim *Enzo Cosimi: Una conversazione quasi angelica* (Editoria e Spettacolo, 2019) in *The Last Lamentation: Valentina Medda* (Kunstverein Milano, 2024). Poleg akademskega raziskovanja razvija kuratorske projekte, ki se osredotočajo na potencial telesa in performativnosti v javnem prostoru, dejavna pa je tudi kot umetniška direktorica v različnih okvirih.

mpzedda@iuav.it

Performans kot nekropisava: nekropolitika, rezonance in umetniško raziskovanje v Sredozemlju prikazni – sardinska genealogija

Maria Paola Zedda
Univerza luav v Benetkah

V prispevku obravnavam performativno umetniško raziskovanje kot kritično orodje za proučevanje sodobnega Sredozemlja skozi performativne prakse in epistemologije, ki izvirajo z območij na robu južne Italije. S perspektive Sardinije – kot epistemološkega in geografskega polja, ki je v dialogu tako z obalami južneje kot z globalnim jugom, ter kot otoka, ki ob ponovnem premisleku o mejah podžiga tekoči in fluidni imaginarij – raziskujem potencial umetniškega raziskovanja v uprizoritvenih umetnostih kot orodja, s katerim lahko aktiviramo relacijske, afektivne in kritične oblike vednosti v kontekstih, ki jih oblikuje *nekropolitika* (Mbembe).

Obravnavani performansi in plesne prakse proučujejo območja, ki jih je zaznamovalo ekstraktivistično in epistemološko nasilje; s tem krepijo neavtorizirano slovnico Sredozemlja (Chambers in Cariello), ki se pogosto izraža skozi umeščeno vednost žensk, njihov odnos do magičnega sveta, skozi poslušanje in glas brezdanjega ter naseljenega s prikaznimi, pa tudi skozi njihove utišane zgodovine.

Participacija, neomaterializem in vprašanje intra-akcije z ozemljem se prepletajo z zgodovino razlastitve, ki k južni Italiji pristopa s pomočjo orodij Gramscijeve in postkolonialne teorije. Sredozemlje – natančneje, vprašanje otoškosti – zato postane hkrati področje in metoda umetniškega raziskovanja in kritične refleksije.

Članek zaznamuje genealoški in metodološki pristop; v delu *Legarsi alla montagna* umetnice Marie Lai prepoznava javno intervencijo kot temeljno gesto za mišljenje performansa na Sardiniji kot umeščene prakse spomina, relacije in sanacije ozemlja (angl. *territorial repair* – op. prev.).

Študije primerov, ki jih analiziram, so nastale po tem, ko je bila Lai ponovno deležna mednarodnega priznanja, in odražajo odmevnost njenega ustvarjanja. To so *Camposud*, radikalni pedagoški simpozij in z njim povezan performans *Parade*

for the River Tirso (Andreco oz. Andrea Conte); *The Last Lamentation*, umetniški projekt Valentine Medda, ki se osredotoča na sredozemsko žalovanje ter na morje kot arhiv-telo in truplo obenem, prepojeno z raztopljenimi spomini; ter *Attuning to / Resonating with (Sulcis)* umetnika in raziskovalca Nicola Di Croceja, ki se ukvarja z ekološkim nasiljem na območju, zaznamovanem z odseljevanjem, ekstraktivizmom, gospodarsko krizo in tovarno orožja za izvoz. Obravnavam jih z metodologijami, razvitimi na področju epistemologij uprizarjanja, in proučujem, kako lahko navedena umetniška raziskovanja na presečišču dekolonialnih in neomaterialističnih pristopov razokvirijo ustaljene oblike vednosti. Vsa so namreč nastala po tem, ko je bila Maria Lai vnovič prepoznana na mednarodni ravni.

Prevedla Urška Daly.